

27. janúar 2016

Íslenskt atvinnulíf í norrænum samanburði

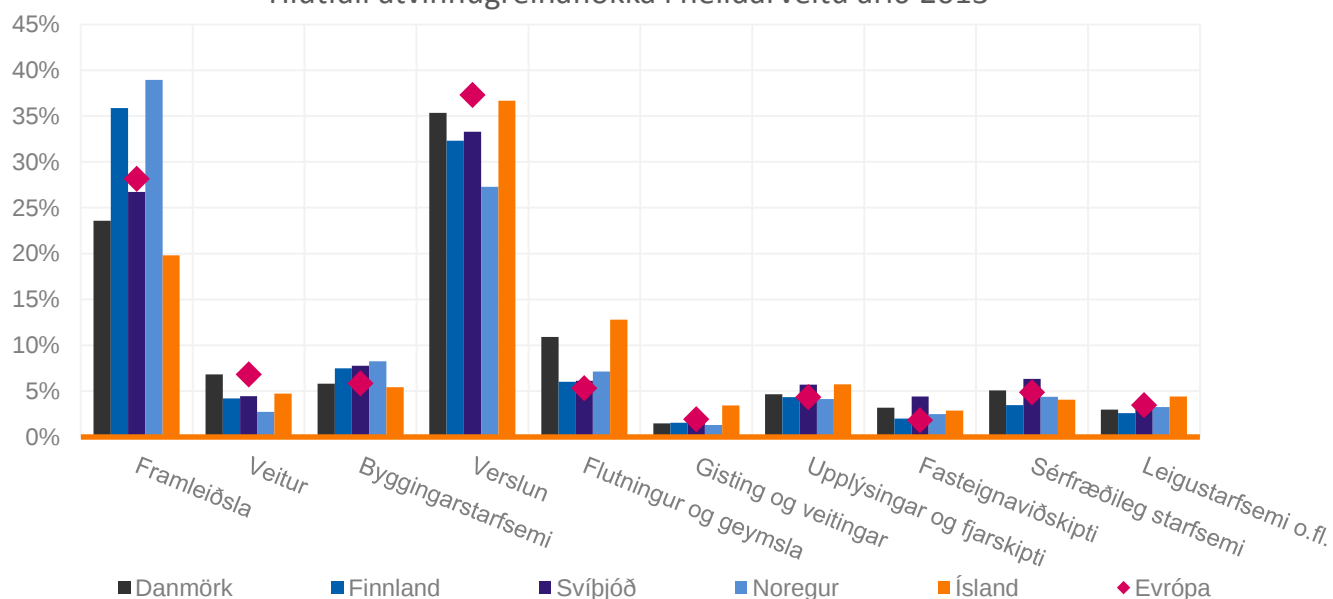
Hvernig líta íslenskar atvinnugreinar út í samanburði við Norðurlöndin og Evrópu¹? Fyrir stuttu skoðuðum við [hvað einkennir stærstu atvinnugreinar á Íslandi](#) þar sem misjafnt eðli atvinnugreina og mismikið vægi þeirra í hagkerfinu kom bersýnilega í ljós. Með hliðstæðum gögnum frá 2013 er hægt að skoða íslenskt atvinnulíf (fyrir utan landbúnað, fiskveiðar, fjármálageirann og hið opinbera) í samanburði við Norðurlöndin og Evrópu. Það sem helst vekur athygli okkar er eftirfarandi:

- Mikilvægi ferðaþjónustu auk raforku- og veitustarfsemi er meira en annars staðar. Einkum sker veitustarfsemi sig úr, þar sem virðisauki er hlutfallslega mjög mikill.
- Vergur rekstrarafgangur var að mestu hlutfallslega svipaður og annars staðar á Norðurlöndunum árið 2013.
- Laun á Íslandi, óleiðrétt fyrir vinnutíma en leiðrétt fyrir mismunandi verðlagi, voru 22% lægri en í Noregi árið 2013.
- Íslensk fyrirtæki eru fremur smá ef horft er til fjölda starfsmanna.

Hlutfallslegt mikilvægi ferðaþjónustu og raforkuframleiðslu á Íslandi

Hvernig skiptist heildarvelta á milli atvinnugreina á Íslandi í samanburði við önnur lönd? Í meginatriðum er skiptingin ekki verulega frábrugðin samanburðarlöndunum. Helst má sjá frávik upp á við í flutningum og geymslu, auk gistingar og veitinga, en það endurspeglar óvenju mikið vægi ferðaþjónustu á Íslandi – sérstaklega í samanburði við hin Norðurlöndin. Vægi framleiðslu er nokkuð lágt hér á landi, en það skýrist að hluta til af því að fiskvinnsla er aðskilin annarri framleiðslu í gögnum Hagstofunnar og sett með fiskveiðum í flokk. Athyglisvert er að vægi upplýsingatækni og fjarskipta er hærra en gengur og gerist, en fyrir skemmstu fjölluðum við einmitt um uppgang [nýsköpunar- og tæknigeirans á Íslandi](#).

Hlutfall atvinnugreinaflokka í heildarveltu árið 2013

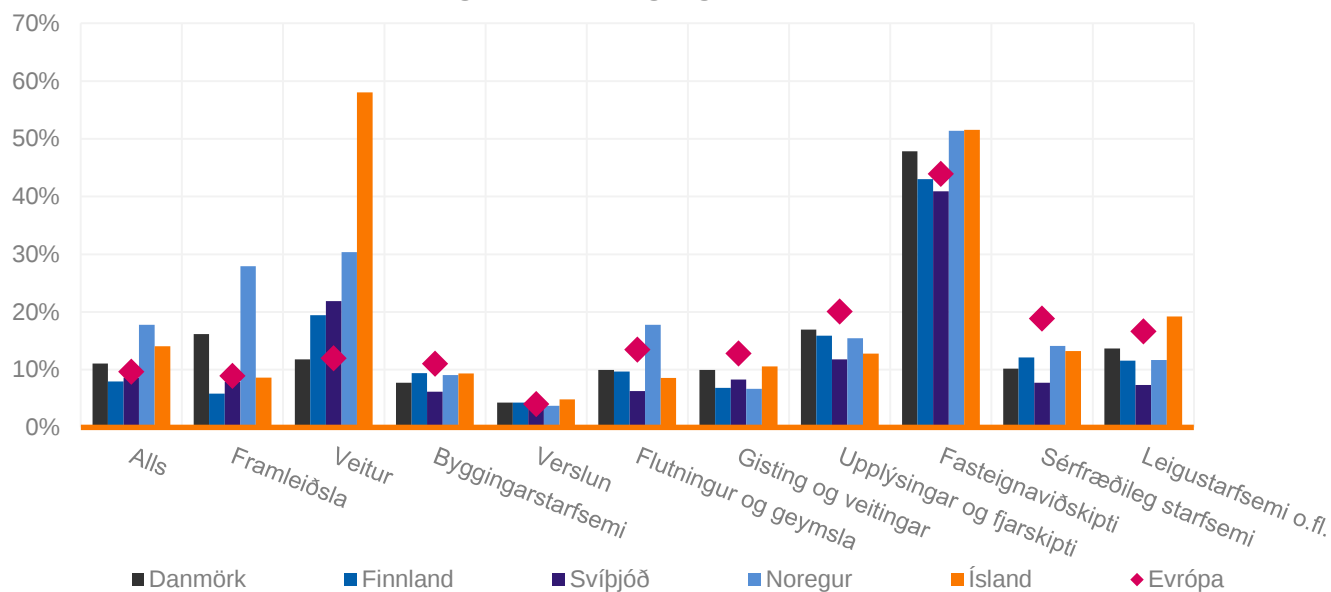
Heimildir: Hagstofa Íslands, Eurostat, Greiningardeild Arion banka.

Sé horft til hversu hátt hlutfall tekna er virðisaukandi (virðisauki/veltu) er lítill munur milli landa nema þegar kemur að veitum þar sem Ísland sker sig úr með ríflega 70% á meðan meðaltalið í Evrópu er 18%. Í Noregi, sem kemur næst á eftir, er hlutfallið rúm 40%. Ástæðan er fyrst og fremst hagkvæm raforkuframleiðsla og hitaveita sem byggist á nýtingu jarðhita og vatnsafls. Hlutdeild veita í virðisauka ofangreindra atvinnugreina var 11% árið 2013 en 5% eða minna á Norðurlöndunum og víðast hvar í Evrópu.

Raforku- og hitaveita á Íslandi sér á báti í vergum hagnaði

Sérstaða íslenskrar raforkuframleiðslu og hitaveitu kemur einnig skýrt fram ef vergum rekstrarhagnaði (hlutdeild fjármagns, eða tekjur mínus aðföng og launakostnaður) er deilt með veltu. Hlutfallið er 58% á Íslandi en mun lægra á hinum Norðurlöndunum og aðeins 12% að meðaltali í Evrópu. Sé litið til annarra atvinnugreina er þó ekki að sjá að Ísland hafi skorið sig úr að verulegu leyti árið 2013.

Vergur rekstrarafgangur/veltu árið 2013

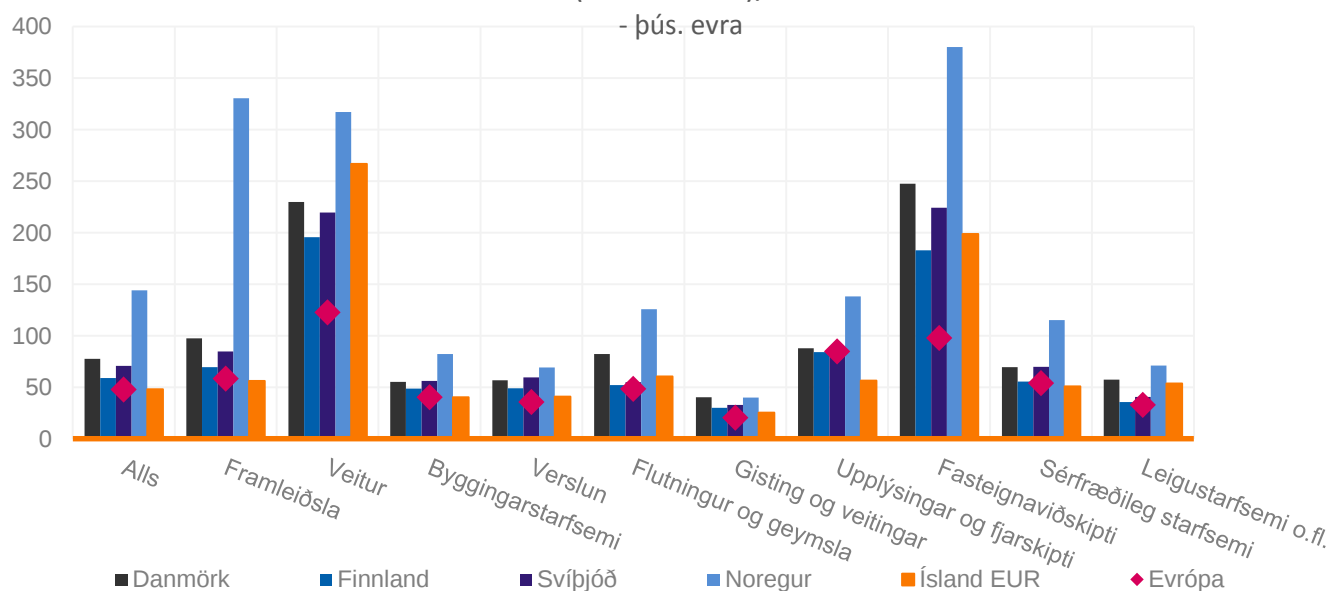
Heimildir: Hagstofa Íslands, Eurostat, Greiningardeild Arion banka.

Virðisauki endurspeglar hlutfallslega yfirburði

Virðisauki á hvern starfsmann gefur svo aftur vísbendingu um hvernig veitur skera sig úr á Íslandi í samanburði við aðrar atvinnugreinar. Í öðrum atvinnugreinum má þó sjá að virðisaukinn á hvern starfsmann var að jafnaði lægri en á hinum Norðurlöndunum og í Evrópu í heild sinni. Aftur á móti virðist Noregur skera sig algjörlega úr, einkum í framleiðslu en olíuðnaðurinn fellur þar undir. Síðan 2013 hefur rekstrarumhverfi olíuðnaðarins gjörbreyst enda olíuverð fallið um meira en 70%, auk þess sem norska krónan hefur veikst gagnvart evru. Því má ætla að fyrir 2015 væri þessi mynd talsvert öðruvísi.

Virðisauki(vinnsluvirði)/starfsmann

- þús. evra

Heimildir: Hagstofa Íslands, Eurostat, Greiningardeild Arion banka.

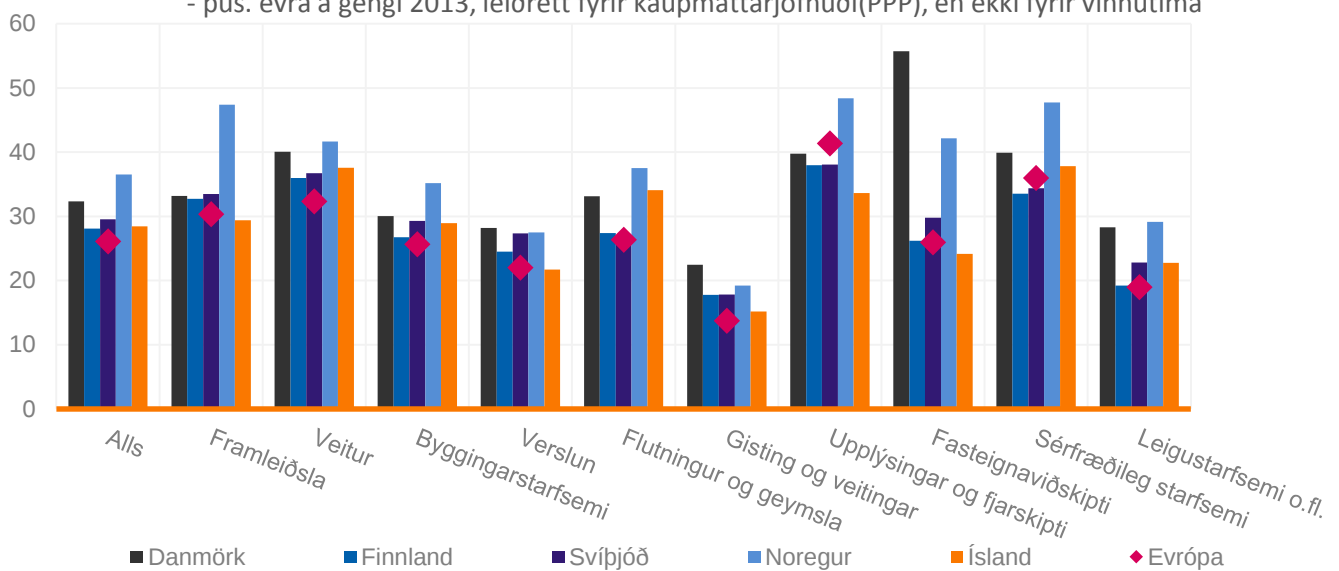
Laun árið 2013 lægri en á Norðurlöndunum

Hér að neðan sjáum við laun á hvern launþega, óleiðrétt fyrir mismunandi vinn tíma og öðrum þáttum, en leiðrétt með kaupmáttarjöfnuði þar sem verðlag er mismunandi milli landa. Noregur var hlutfallslega dýrt land árið 2013 og því sker það sig minna úr hér en ella. Taka skal þessum launasamanburði með nokkrum fyrirvara.

Annars má sjá að Ísland stendur nokkuð jafnfætis Finnlandi og Svíþjóð í þessum samanburði en er þó nokkuð á eftir Danmörku (-12%) og Noregi (-22%). Innan atvinnugreina er það líklega flutningar og geymsla þar sem Íslendingar fá frekar greidd há laun, en aftur á móti eru laun við gisti- og veitingaþjónustu fremur lág. Síðan árið 2013 hefur kaupmáttur aukist talsvert hér á landi, svo ætla má að Ísland kæmi betur út í þessum samanburði ef miðað væri við daginn í dag.

Árslaun per launþega árið 2013

- þús. evra á gengi 2013, leiðrétt fyrir kaupmáttarjöfnuði(PPP), en ekki fyrir vinnutíma

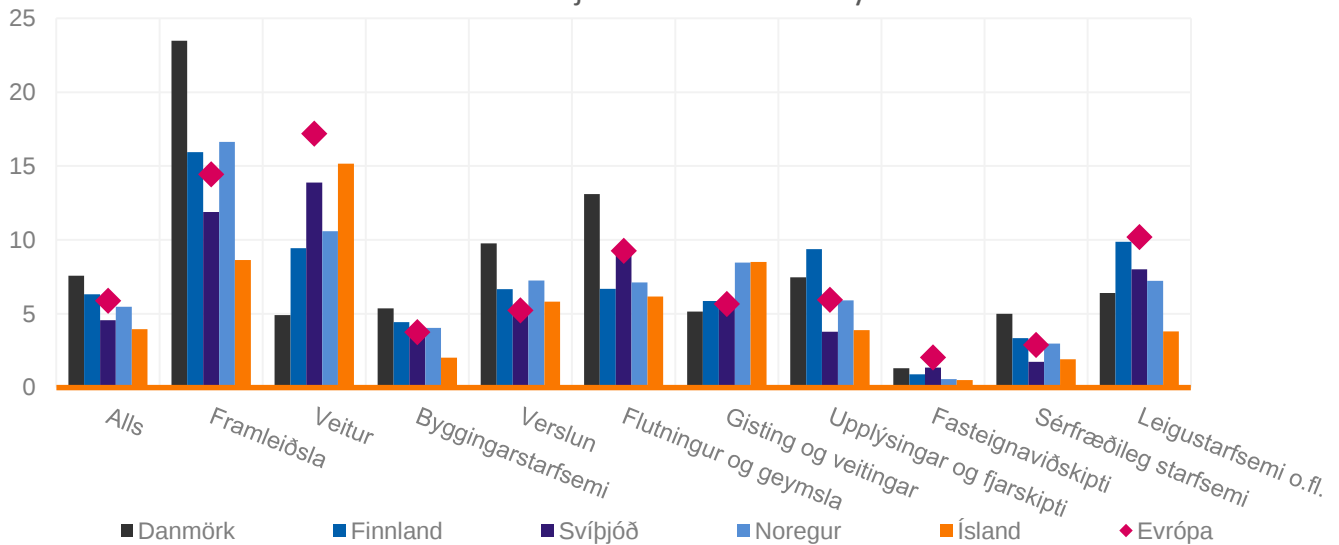

Heimildir: Hagstofa Íslands, Eurostat, Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn, Greiningardeild Arion banka.

Færri starfsmenn í íslenskum fyrirtækjum

Greinilegt er að starfsmenn í íslenskum fyrirtækjum eru að jafnaði færri en erlendis, en það ætti ekki að koma á óvart þar sem þjóðin er afar fámenn. Það kemur t.d. ekki á óvart að meðalfjöldi starfsmanna (9) í framleiðslu á Íslandi er talsvert lægri en víða annars staðar (14). Það vekur athygli okkar að Ísland er nokkuð sér á báti varðandi byggingarstarfsemi. Meðalfjöldi starfsmanna á Íslandi er einungis 2, enda fjöldi einyrkja og minni verktaka einkennandi fyrir markaðinn. Aftur á móti eru starfsmenn slíkra fyrirtækja 4-5 að meðaltali í samanburðarríkjunum. Mögulega má velta því fyrir sér hvort hér sé tækifæri til stærðarhagræðis og ná þannig fram lægri byggingarkostnaði, sem mörgum hefur verið tíðrætt um upp á síðkastið.

Meðalfjöldi starfsmanna í fyrirtæki

Heimildir: Hagstofa Íslands, Eurostat, Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn, Greiningardeild Arion banka.

Greiningardeild Arion banka

Anna Hrefna Ingimundardóttir
anna.ingimundardottir@arionbanki.is

Erna Björg Sverrisdóttir
erna.sverrisdottir@arionbanki.is

Elvar Ingi Möller
elvar.moller@arionbanki.is

Hrafn Steinarsson
hrafn.steinarsson@arionbanki.is

Konráð S. Guðjónsson
konrad.gudjonsson@arionbanki.is

Forstöðumaður

Stefán Broddi Guðjónsson
stefan.gudjonsson@arionbanki.is

[Hér má finna fyrirvara](#)

¹ Hér er miðað við 26 lönd þar sem samanburðarhæf gögn liggja fyrir: Belgía, Búlgaría, Tékkland, Danmörk, Þýskland, Eistland, Grikkland, Spánn, Frakkland, Króatía, Ítalía, Lettland, Litháen, Lúxemborg, Ungverjaland, Holland, Austurríki, Pólland, Portúgal, Slóvenía, Slóvakía, Finnland, Svíþjóð, Bretland og Noregur. ATH. að fiskvinnsla er ekki í tölum um framleiðslu á Íslandi. Meðaltöl hlutfalla eru ekki reiknuð eftir löndum og lögð saman, heldur er heildarfjöldi hvorrar stærðar fyrst reiknaður áður en meðaltal er fundið. Þannig vegur Þýskaland talsvert meira en t.d. Lúxemborg.